

Особено мнение на съдията Александър Арабаджиев

Съображенията, поради които съм подписал с особено мнение решение № 4 от 27 февруари 1996 г. по к.д. № 32/1995 г., са следните:

1. Възражявам на първо място и по принцип срещу такъв подход за въздействие върху правната уредба на определени обществени отношения, който конюнктурно си служи с правомощието на Конституционния съд (КС) по чл.149, ал.1, т.2 от Конституцията. Разпоредбата на чл.90а от Закона за наследството (ЗН) е създадена през 1992 г. като част от една по-широка ревизия на този закон. Доколкото имотите, които чл.90а визира, се споменават и в разпоредбите на чл.9а и чл.91а, може да се предполага, че и трите новели излизат от някаква обща идея. Тя не е поставена на вниманието на КС, а и КС не я търси, въпреки че става дума за правна уредба, която е действала в продължение на повече от три години. С оглед на последното частичното "обезсилване" на разпоредбата е не само неадекватно средство за регулиране на наследствени правоотношения, но и акт, чиито последици противоречат на изискванията за последователност и предвидимост (прогнозируемост) на правната уредба, както и за нейното единство.

Доколкото тези съображения засягат допустимостта на искането въобще, излагането им тук е за да се подчертае, неговата (на искането) неадекватност, която е относима и към основателността му. Още повече този извод се налага предвид на "частичността" на искането, което пренебрегва сродни хипотези, като по този начин се създават предпоставки за противоречиви разрешения.

2. Искането подлежи на отхвърляне и от гледище на основанието, на което е предявено и се поддържа. Впрочем, това е и основанието, на което то е уважено. Приема се, че собствениците на земеделски земи никога не са губили в цялост своето право на собственост и че със Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) то се възстановява в пълноценния му вид, а не се придобива отново, така че завещанията, направени преди влизането на ЗСПЗЗ в сила, са произвели своето действие. Срещу тази теза, застъпвана последователно в предишни решения на КС, неизменно съм възразявал по принцип (срв. особеното ми мнение по Решение № 12 от 8 юли 1993 г. по к.д. 12/1993 г. - РОКС 1993, с.126 и сл., и особеното ми мнение

по Решение № 8 от 19 юни 1995 г. по к.д. № 12/1995 г. - РОКС 1995, с.120 и сл., т.5). Не намирам основания да се отклоня от това разбиране, както не е нужно и то да бъде приповтаряно сега. Уместно е да бъдат направени две бележки. На първо място, в самото искане е отбелязано, че съществуват хипотези, в които държавата или други организации са придобили право на собственост върху земеделските земи (чл.10, ал.2-5 ЗСПЗЗ), така че наследодателят не е можел да извършва валидни завещателни разпореждания. Тази уговорка, която излиза всъщност от вярното разбиране на "философията" на ЗСПЗЗ, не се прави по-нататък от автора на искането в писменото му становище по делото, но на нея не обръща внимание и КС. В решението на съда изрично се споменава само хипотезата на чл.10, ал.1 ЗСПЗЗ, която обаче - дори и в контекста на цялостната проблематика по въпроса - не обуславя сама по себе си крайното разрешение, въпреки че то се отнася само до нея и само тя се обхваща от решението на КС.

От друга страна, позоваването на предишни решения на КС разкрива едностранчивия (и казуистичен) подход на искането, който следваше да бъде констатиран от съда.

3. По тези съображения намирам, че последиците от включването на земеделски земи в ТКЗС и в други, образувани във основа на тях организации, нито са безспорни, нито са еднозначни. Законът за собствеността и ползването на земеделските земи се опитва да ги разреши в тяхното многообразие. В конкретната сфера на разпорежданията с такива имоти по повод на смърт разрешенията трябва да следват логиката на правна и фактическа обстановка. На тази логика съответствува и разпоредбата на чл.90а ЗН (включително и в хипотезата на продажба на наследство), поради което не са налице основания за обявяването ѝ (частично) за противоконституционна. Още повече че решението на КС може да предизвика нееднакво (противоречиво) разрешаване на еднакви или на сродни хипотези.